

„Művészi önéletrajz”

Életem első közel negyven évét Debrecenben éltem meg, és ez meghatározó élményem. Gimnáziumi tanáraink szabták meg gondolkodásom: itt kaptam a tudományos bizonyítékokra alapozott örök kétkedés igénye mellett Móréné Jutka (akkor) nénitől és Velényi Ruditól (bocsánat: akkor Tanárúrtól) nemcsak a társadalmi és esztétikai szenzitivitást, de a közlési vágyat is. Ezt más néven művészi ambíciónak is hívják.

Fényképezni aktívan egyetemi éveimben a DOTE-n kezdtem, amely szintén ideális közeg volt számomra, mert mint egyetem nem bifláztatott, hanem gondolkodni, kérdezni, vitatkozni tanított. A DOTE a kor körülményeihez – és a politikailag szenzitív, bölcsészképző szomszéd egyetemhez – képest liberális, toleráns intézmény volt, akár filozófiai, akár társadalmi vagy művészeti kérésekről volt szó. Én ezzel alaposan odaéltem (remélem nem vissza...), azaz maradék szabadidőm célszerű felhasználásaként visszatérően látogattam az egyetem tanóráit, de életemet az egyetemi fotóklub, majd jazzklub szervezése, illetve a kiállításokra való készülés töltötte ki. A '70-es évek közepére így viszonylag ismert egyetemi fotóssá váltam, számos kiállítás díjával és önálló kiállítással büszkélkedve. A nagy művészi öntudat mellett azért azt is megértettem, hogy nem elég a mondanivaló és a világfájdalom, ehhez a fényképezést mint szakmát is tudni kell. Ebben Hapák Jóska és Balla Demeter volt segítségemre. E két név fontos az életemben, fejlődésemben. Balla Demeter első és legfontosabb mentoromként megérezte a pimasz ifjoncban a tudásvágyót, és bevezetett egy új világba. Ő nyitott ajtót Schaár Erzsébet műtermébe is. Hapák Jóska meg megértette velem, hogy nem elég a lángoló lélek, a korszerű üzenet: az is fontos, hogy a kép legyen éles és jól exponált. (Nem véletlen, hogy Jóska kikéri magának a „fotóművész” megjelölést, mondván, hogy Ő fényképész.)

A fotózást anyagilag műtárgyfotózásból tartottam fent (mennyivel jobb, mint a röhögözés), így ez tovább erősítette a képzőművészettel a kapcsolatomban. Ennek lett az eredménye, hogy a DOTE Kulturális Bizottság ernyője alá bújva Velényi Rudival megalapítottuk Debrecen első alternatív képzőművészeti galériáját, a DOTE Galériát.

Fotós karrierem 1976 után számomra is váratlanul kettétört. Két dolog esett egybe: elvégeztem az orvos-egyetemet, és a gyógyítást már nem lehetett szabadidős tevékenységként kezelni, de a havi 10 ügyelet mellett sem fizikai, sem lelki erőm nem volt arra a más világra való koncentrációra, amit az jelent, ha valaki művésznek gondolja magát. Ráadásul mindez egybeesett a színes technika megjelenésével: ezt már sem anyagilag, sem technikailag nem tudtam uralni, és miféle művész az, aki az OFOTÉRT-ra bízza a képeit...

Így klinikussá váltam, a fényképezőgép helyét az életemben átvette a Commodore 64, (bizonyos szempontból a programozás is esztétikai kérdés), és az aktív művészkedés helyett maradt a passzív befogadás, a jazzklub szervezése és a kiállítások látogatása.

A rendszerváltás alapvető fordulatot hozott az életemben, még Debrecenből is elvitt. Az új életem nagyon új közege persze semmiképpen sem vitt közelebb a művészetekhez. Valami közben persze végig hiányzott, és a megoldást a digitális fényképezés terjedése hozta. Ez a technika adta vissza a fotózás élményét és szabadságát, csak a fotolabor sötétjét most a monitor bővölése váltotta fel. De ugyanaz az izgalom, ugyanaz a kreativitás és döntéskényszer. Így megint fényképezek, sokat és örömmel. De már nem akarok „üzenni” – vagy ha mégis, akkor SMS-t küldök –, nincsenek művészi ambícióim.

A fotózás ugyanakkor fontos lett, mert valahogy úgy érzem, hogy a kamera egy kihelyezett érzékszerv, a világ megmerésének egyik eszköze. Sokszor ezen keresztül ismerek meg új összefüggéseket, de ami a fontosabb: többet, másként lát a fényképezős ember, akkor is, ha nincs nála a gép. És azt is megtanultam, hogy a fényképezés nem feltétlenül csak az önkifejezés eszköze, hanem működik az az „ősi” funkciója, amikor a varázslás mintájára a pillanatot akarja az ember a kattintással kimerevíteni és magáénak tudni. Talán ezért is van, hogy az igazi művészekkel ellentétben én néha nézegetem a képeim.

Kincses Gyula
magánember